

ועתה עומדים בתקופה השייכת למזמור צדי"ק, שסיומו וחותמו בפסוק „ויהי נועם ה' אלקינו עלינו גו' ומעשה ידינו כוננהו", ש„תשרה שכינה במעשה ידיכם", שזהו תשלום השכר על כללות מעשינו ועבודתינו.

* * *

מההוראות מהאמור לעיל בנוגע למעשה בפועל – „המעשה הוא העיקר":

לפרסם בכל מקום ומקום שעומדים בסיום וחותם דמעשינו ועבודתינו („כי תצא למלחמה על אויבך"), ובהתחלת התקופה דתשלום השכר, „מתן שכרן של צדיקים" („כי תבוא אל הארץ גו' וירשתה וישבת בה"), ובהתאם לכך צריכה להיות העבודה גם בענינים השייכים לימות המשיח, החל מלימוד התורה בעניני משיח וגאולה וביהמ"ק, ועוד ועיקר – מתוך מנוחה והתיישבות, שמחה וטוב לבב, כולל גם ע"י עריכת התוועדויות של שמחה, ובמיוחד בשייכות לשמחת נישואין ושבעת ימי המשתה (כולל גם חזוק „מנהג ישראל" לערוך סעודת עניים), מעין ודוגמא והכנה לקיום היעוד „אז (לעתיד לבוא) ימלא שחוק פינור", אשר, בדורנו זה, שנשיא הדור, כ"ק מו"ח אדמו"ר, ששמו השני „יצחק", ע"ש הצחוק והשמחה, הוא נשיא השמיני („אז" בגימטריא שמונה) להבעש"ט, נעשה הענין ד„ימלא שחוק פינור" (לא בלשון עתיד, „אז", אלא) בלשון הווה.

(משיחות ש"פ תצא, י"ד אלול תנש"א)

~

(7) פרשי עה"פ.

(8) אבות פ"א מי"ז – שלומדים בשבת זו.

(9) תהלים קכו, ב. וראה ברכות לא, א.

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

תצא

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כד
(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי
„מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושבעים לבריאה
שישים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח
מאתיים וחמשים שנה להסתלקות הילולא של הבעש"ט ז"ע

בשורת הגאולה

לח.

והדגשה מיוחדת בכהנ"ל (בחודש אלול ד) שנת ה'תשנ"א – „תנשא" בלשון ציווי – הן בנוגע להתגלות וביאת המשיח ש„נשא גוי" מאד"י, והן בנוגע להנישואין דכנס"י והקב"ה שבימות המשיח, ובלשון הילקוט שמעוני: „שנה שמלך המשיח נגלה בו... עומד על גג בית המקדש... ואומר עניים הגיע זמן גאולתכם".

* * *

תלמידי הישיבה נקראים „תמימים" ע"ש שלומדים „תורת ה' תורה הנגלית ותורת החסידות תמימה"¹, ולא עוד אלא שהלימוד דפנימיות התורה הוא בהבנה והשגה... מעין ודוגמת והכנה להמעמד ומצב דימות המשיח ש„יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כו"י".

וגם (ולכן) נקראים „חילי בית דוד" שמנצחים את המעמד ומצב ד„חרפו עקבות משיחך", ופועלים התגלות וביאת משיח בן דוד באופן ד„ברוך ה' לעולם אמן ואמן"², כלשון הכתוב בסיום וחותם מזמור פ"ט בתהלים.

ולהעיר שתקופה זו (שמתוארת בסיום מזמור זה) נסתיימה כבר לאחר מעשינו ועבודתנו במשך ארבעים שנה מהסתלקותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שניתוסף בהפצת המעיינות חוצה באופן ש„נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע",

- (1) ישע"י נב, יג.
- (2) ישע"י רמז תצט.
- (3) שיחת שמחת תרנ"ט – „התמים" ח"א ע' כה.
- (4) רמב"ם בסיום וחותם ספרו „משנה תורה".
- (5) כדברי כ"ק אדנ"ע בשיחתו הידועה בשמחת תרס"א (נדפסה בלקויד ח"ד תשפ"ו, ב ואילך. ועוד).
- (6) תבוא כט, ג.

א. המילים מיותרות:

כבר פעמים רבות דובר על כך, שרש"י מתרץ בפירושו על התורה כל שאלה העשויה להתעורר בלימוד פשוטו של מקרא, ובמקום שרש"י אינו מוצא הסבר בדרך הפשט לפסוק או למילה מסוימת, הוא אומר „לא ידעתי" וכדומה.

לפיכך, כאשר מגיעים לפסוק שמתעורר בו קושי, לכאורה, אך רש"י אינו מתרצו, הרי זאת הוכחה, שלפי הפשט אין זה קושי מלכתחילה, או שהקושי כבר מתורץ לפי פירוש רש"י קודם.

לפי זה נדרש הסבר בפרשתנו. נאמר בפסוק² „כי יהיה ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט ושפטום והצדיק את הצדיק והרשע את הרשע. והיה אם בן הכות הרשע והפילו...". ולכאורה, המילים „הצדיק את הצדיק והרשע את הרשע" הן מיותרות³, כי דבר זה ברור מאליה, וצריך היה להיות כתוב „כי יהיה ריב... ושפטום והיה אם בן הכות הרשע...". מדוע, אפוא, אין רש"י מתרץ כאן את יתור הלשון?

על המילים „והרשעו את הרשע" ניתן היה להסביר, ולפחות בדוחק, שהן מהוות מעין הקדמה ל„והיה אם בן הכות הרשע". כלומר, התורה אומרת: „כי יהיה ריב... והרשעו את הרשע (הרי אם הוא רשע שמגיע לו מלקות⁴ –) והיה אם בן הכות הרשע – (אז) והפילו...".

אך הסבר זה דחוק ביותר, כי בכל אופן מיותר לומר „והרשעו את הרשע", כי מן המילים „והיה אם בן הכות הרשע" מובן מאליו שזהו מצב של „והרשעו את הרשע" ואדרבה: המילים „והרשעו את הרשע" עלולות להטעות, כדברי רש"י⁵, ש„יכול כל המתחייבין בדיון לוקין...".

ובנוסף לכך, עדיין אין מובן: לשם מה, לפי פשוטו של מקרא, כתובות המילים „הצדיק...?"

ואין לומר לפי פשוטו של מקרא, שיש כאן עוד⁶ ציווי ומצות עשה לדון דין אמת⁷, כשם שיש מספר לאוין בענין „לא תטה משפט"⁸. כי מהניסוח המפורט בפסוק „כי יהיה ריב... ונגשו... ושפטום" מובן, שאין התורה מתכוונת כאן לענין חדש.

ב. לא „לפתוח בזכות" ולא „עדים זוממין"

ב„ספרי"⁹ יש דעה הלומדת מן המילים

- (1) ע"ד פרש"י תולדות כת, ה. ובכ"מ (נסמנו בלקו"ש ח"ה ע' 1 בשו"ג).
- (2) כה, א"ב.
- (3) ראה פרש"י בפרשתנו לפני זה כב, ח. – וצ"ק לעיל (כד, יט), „קצירך" מאי קמ"ל.
- (4) בספרי עה"פ מפרשו „פרט לשקצורו גוים". אבל רש"י לא הביא כי בפשט ידענו זה מ„בשדך" (אבל ראה סוטה מה, א בשדך, „לרבות שכחת קמה").
- (5) ובדוחק (?) י"ל דתרווייהו בעינין (קציר שלך ושדה שלך). ובדלקמן (כד, כ"כא) כי תחבוט ויתך (וראה ספרי שם) כי תבצור כרמך – אין הדין כן (אף שהוא היפך הסברא), או דילפינן מכאן – ואכ"מ
- (6) ורש"י אינו כותב כהנ"ל בפירושו, כי ה"ז פשטות הלשון.

- (4) ראה פרש"י כאן ד"ה והרשעו.
- (5) שבערה הקודמת.
- (6) נוסף על הציווי (מ"ע) – דברים א, טו. ר"פ שופטים.
- (7) כפירוש הרלב"ג עה"פ.
- (8) משפטים כג, ו (וראה שם, ב ובפרש"י שם בפ"י „כפשוטו". שם, ג ובפרש"י). שופטים טו, יט. פרשתנו כד, יז (וראה רש"י שם). וראה דברים א, יז.
- (9) פרשתנו עה"פ.

לדעת שגם בענין ה"ריב" והמחלוקת הוא גם צדיק וכלל איננו אשם בכך³⁷. ה"ריב" נוצר דמיעיקרא".
(משיחת ש"פ תצא תשמ"א)

37) עיין פרש"י יתרו יח, כא ד"ה שונאי בצע. 38) להעיר מאבות (פ"ה, מ"ז): מחלוקת קורה וכל ואכ"מ. עדתו.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>
יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

והצדיקו את הצדיק" – "צדקהו כדי שלא ילקה". וכפי שמסבירים שם המפרשים¹⁰ שיש לפתוח בזכות – ראשית כל יש לחפש זכות כל-שהיא לנידון "כדי שלא ילקה", ורק לאחר מכן יש לדנו על רשעתו, כשם שקובעת ההלכה לגבי דיני נפשות ש"פותחין בזכות"¹¹.

אך אין לומר שרש"י סובר כדעה זו, שאם כך, צריך היה רש"י לומר זאת במפורש, כי פירוש זה אין "בן החמש למקרא" יכול להבין בעצמו, קל וחומר מכך שהספרי מפרש זאת.

ובמיוחד כאשר פירוש זה אינו מתאים כל כך בפשטות ללשון הפסוק: שני הענינים בפסוק – "והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע" – מדברים, בפשטות, אודות אנשים שונים – אודות שני אנשים הנידונים, אשר אחד מהם הוא צדיק והאחר – רשע. ואילו לפי הפירוש שלעיל מדובר בפסוק כולו על אותו האדם: בתחילה יש לחפש דבר-מה לזכותו – והצדיקו את הצדיק, ואם אי אפשר לזכותו, רק אז – והרשיעו את הרשע.

ועל-אחת-כמה-וכמה אי אפשר לומר שרש"י סובר בפשוטו של מקרא כדרשה המובאת בגמרא¹², שמדובר בפסוק על מקרה שבו "עדים זוממין" "הרשיעו את הצדיק", ולאחר מכן "אתו (=באו) עדים אחריני (=אחרים) והצדיקו את הצדיק דמיעיקרא (=את הצדיק מלכתחילה) ושוינהו להני רשעים" (=ועל ידי כך הפכו את העדים הזוממין לרשעים), ואז קובעת התורה שהללו חייבים במלקות – "(והיה אם) בן הכות רשע". ובודאי

ג. "סופם להיות נגשים אל המשפט"

ויש לומר, שרש"י אינו צריך להשיב לשאלה זו – לשם מה נאמר "והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע" – משום שהתשובה מובנת מפירוש רש"י בתחילת הפסוק "כי יהיה ריב" – "סופם להיות נגשים אל המשפט, אמור מעתה אין שלום יוצא מתוך מריבה, מי גרם ללוט לפרוש מן הצדיק, הוי אומר: זו מריבה".

מתעוררת על כך השאלה, כפי ששואלים המפרשים¹³: מה רע בכך ש"סופם להיות נגשים אל המשפט"? להיפך: על ידי שהם "נגשים אל המשפט" ישרור ביניהם שלום¹⁴, כנאמר¹⁵ "ושפטו את העם... וגם כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום"¹⁶.

13) גו"א. ועד"ז במשכיל לדוד (וספרי דבי רב לספרי) וראה הערה 16 ובשנה"א שם.
14) משכיל לדוד (וספרי דבי רב).
15) יתרו יח, כב"כג. – כן הובא במשכיל לדוד (וספרי דבי רב), אבל בפשוט יתרו שם ד, כל העם קאי על, אהרן כו' הנלוים עתה עמך". אלא שמ"מ זה שמפט מביא שלום הו"ע המוכן בסברא ובפשטות.
16) ראה גם גו"א כאן: לא יוכלו להתפשר יחד מעצמם כ"א ע"י דין.. להיב.. לא תוכל להשקיש אותו כי אם ע"י משפט* – היינו דע"י משפט יתפשרו וישלימו.
במשכיל לדוד (וספרי דבי רב) תי' ד, ר"ל סופם להיות נגשים אל המשפט שיתבע זה ויביא עדים שהכו ויחוייב הלה מלקות כו' (וראה גם רמב"ן כאן, ויתכן כו") סופם לבא

(*) בגו"א שם מבאר, שזוהי כוונת רש"י להדגיש גודל חסרון הריב, ד, סוף שירה גדול שרק ע"י משפט אפשר להשקישו. אבל מלשון רש"י, "סופם להיות נגשים אל המשפט" משמע ש,נגשים אל המשפט" גופא הו"ע של חסרון (ועוד גרוע מהריב) (וכהנ"ל), "סופם". בכ"ז (בענין של חסרון), ולדוגמא בפשוט"י פרשתנו: כא, יא. כב. יד. כה. יא. נוסף לשפ"ז הרא"י מלוט אינה דוגמא מתאימה לנדוד"ד ש,נגשים אל המשפט" (ומתבטל הריב).

והתמיהה אף גדולה יותר: המקור של פירוש רש"י זה הוא ב"ספרי"⁹, אך שם נאמר: "אין שלום יוצא מתוך מריבה.. מי גרם לזה ללקות הוי אומר זו מריבה". כלומר, המריבה היא הגורמת לכך שאחד מהם ילקה. ואילו רש"י משנה מלשון הספרי, ובמקום "גרם לזה ללקות" הוא אומר "סופם להיות נגשים אל המשפט!"

ההסבר לכך הוא:

רש"י מתכוון בפירושו גם¹⁷ לתרץ מדוע מופיע בפסוק הביטוי "ריב". אנו מוצאים במספר מקומות שסכסוך בין שני אנשים, המובא לפני שופט, מכונה בתורה במילה "דבר"¹⁸, כגון: "כי¹⁹ יהיה לכם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו", מי²⁰ בעל דברים יגש אליהם". ואילו הביטוי "ריב" מופיע בדרך כלל²¹ בקשר למריבה שבעליה אינם באים למשפט, כגון: "ויהי²² ריב בין רועי מקנה אברם..." "ורירבו²³ רועי גרר..." "וכי²⁴ יריבון אנשים והכה איש..."²⁵.

לידי קטטה ולחבול זב"ז" (ע"ד פרש"י לקמן כה, יא). אבל צע"ג, שהרי לא נרמז זה כלל בלשון רש"י, נגשים אל המשפט", ובפרט משנה מלשון הספרי, מי גרם לזה ללקות" (כדלקמן בפנים) וגם מפירושו לקמן שם. וראה לקמן הערה 30.

17) נוסף על השאלה, כי יהי' ריב ל"ל, לכתוב כי יגשו אנשים למשפט" (גוא"א, ועד"ז ברא"ם. באר מים חיים (לאחי המהר"ל). ועוד).

18) בהבא לקמן – ע"ד החילוק בין "דבר" ל"ריב" – ראה בארוכה מלבי"ם כאן.

19) יתרו יח, טו. וראה שם, יט (וברש"י שם). שם, כב. כו.

20) משפטים כד, יד (וראה רש"י שם).

21) כי במקומות אחדים – גם לפני פרשתנו – נאמר כן גם בנוגע לבעלי דינים: משפטים כג, ב"ג. שם, ו. וכן בפ' שופטים יז, יט. יז. כא, ה.

22) לך יג, ו. – ובהו קאי רש"י בפרשתנו כאן.

23) תולדות כו, כ.

24) משפטים כא, יח.

25) ראה גם לך שם, ח. ותולדות שם, כא"כב. ויצא לא, לו. בשלח יז, ב. שם, ז. ועוד.

לפי זה מתאים היה לומר כאן "כי יהיה דבר", כפי שרואים, שאונקלוס²⁶ אינו מתרגם את המילה "ריב" שבפסוקנו²⁷ למילה "מצותא", כברוב המקומות²⁸, אלא – "דין"²⁹, ואם כך, מדוע משתמשת כאן התורה דוקא במילה "ריב", ולא במילה "דבר"?

על כך מפרש רש"י: "כי יהיה ריב – סופם להיות נגשים אל המשפט, אמור מעתה אין שלום יוצא מתוך מריבה" – מדובר כאן על סכסוך באופן של ריב, ומסכסוך כזה "אין שלום יוצא", אפילו לא באמצעות "משפט"³⁰:

באופן כללי, כאשר יש סכסוך שאיננו בגדר של מריבה, בין שני אנשים, ניתן לישר את ההדורים ביניהם ולהביא לשלום – או שהם מסתדרים ביניהם בעצמם, או שביט הדין מוצא פשרה. ואף כאשר בית הדין מחליט שאחד הצדדים צודק לחלוטין, גם אז יביא פסק דין כזה לשלום, כי אין ביניהם "ריב", והם מעוניינים להגיע לאמת.

אך כאשר יש ריב, כשהסכסוך מתפתח למריבה, אז אי אפשר להגיע לידי שלום. הם

26) משא"כ בתיב"ע כאן שמתרגם, "תיגרא".

27) וכן במקומות שבהערה 21 (אלא שבשופטים יז, ח) מתרגם ריבות – פלוגת* דינא).

28) ראה ת"א במקומות שבהערות 22-25.

29) כתרגומו תיבת "דבר" ביתרו יח, טו. משפטים כד, יד.

30) ולכן משנה רש"י מלשון הספרי, "גרם לזה ללקות" – כי כאן הכוונה להחלוקות ולא מה שאחד ילקה [משא"כ בפרש"י לקמן כה, יא שכוונתו כבספרי שם. ועפ"ז מתורץ בפשטות תרתי ל"ל – כי הם ב' ענינים שונים, וא"צ לדחוק כתי' המשכיל לדוד לקמן שם].

(*) בכמה דפוסים, "פלגתא". וכן הובא בפ' נתינה לגר ביאר על תרגום אונקלוס (מהר"נ אדלר). וכן הוא בחזקת נתינה לגר. אבל בספר חתך תורה תנ"ך תנ"ך (ירושלים תרנ"ה). ועוד הוא "פלוגת" כבפנים.

יתייצבו למשפט, ובית הדין יקבע פסק דין חד משמעי – מי צודק ומי אינו צודק, אך גם לאחר פסק הדין "אין שלום יוצא"³¹.

ולכך מביא רש"י הוכחה ודוגמא מלוט – "מי גרם ללוט לפרוש מן הצדיק, הוי אומר זו מריבה":

והרי, לכאורה, הריב שם לא היה בין לוט לבין אברהם הצדיק, אלא רק בין רועי אברהם לבין רועי לוט. אברהם ולוט כשלעצמם היו "אנשים אחים"³², אך כיוון שהתפתח שם "ריב", הם לא יכלו להשאר במקום אחד בשלום, ולוט צריך היה לפרוש מן הצדיק".

ד. תכלית המשפט הזה – הצדקת הצדיק והרשעת הרשע

לפי זה מתורצת מאליה גם השאלה מדוע נאמר בפסוק "והצדיק את הצדיק והרשע את הרשע", כי לפי פירוש רש"י, משמעות הפסוק³³ היא זו, ש"כי יהיה ריב", אז "אין שלום יוצא" – אפילו באמצעות משפט לא ישרור שלום ביניהם, כי כאן נערך המשפט באופן של "והצדיק את הצדיק והרשע את הרשע":

אין מדובר כאן על מתדיינים המחפשים את האמת, ולכן אין זה משפט אשר משכין ביניהם שלום, אלא – אחד מהם הוא צדיק, והאחר הוא רשע, ומטרת המשפט היא רק לגלות ולהצדיק את הצדיק ולהרשע את הרשע.

31) להעיר גם מפ' תולדות אדם לספרי כאן.

32) לך שם, ח. וראה רש"י שם.

33) ע"פ המבואר בפנים מתורצת ג"כ קושיית הרמב"ן

כאן – מה ענין המלקות בריב בין שני אנשים – כי ע"ד הפשט פסוק זה הו"ע לעצמו, ואינו הקדמה לפסוק שלאח"י "והי' אם בן הכות הרשע גו" (ומה שפרש"י ב"דה והרשעו יכול כל המתחייבין בדין לוקין כו" – הוא לימוד נוסף מצד מניחות הפסוקים. ואכ"מ).

ה.

יש לשפוט גם ב"ריב"

ויש להוסיף עוד, שהפסוק מבהיר כאן ענין נוסף:

ניתן לחשוב שכיון שיש כאן "ריב" ומחלוקת, כאשר אחד מהם, או שניהם, הם בעלי מחלוקת (רשעים³⁴) – אין לשפוט ביניהם בדין ודברים, אלא להענישם על המחלוקת, ואחר כך יראו: ביטול המחלוקת עשוי להביא לשלום, הודאה על האמת וכדומה. על כך אומרת התורה: "כי יהיה ריב... ושפוטם": אין לפעול בהתאם ל"ריבם", אלא חלה חובה על בית הדין לשפוטם, להתעמק בסכסוך שביניהם, לברר את פרטי הדברים ולקבוע פסק דין.

גם לאחר מכן, יש מקום לחשוב, שכיון שיש ביניהם ריב, הרי זה בלתי אפשרי שאחד מהם יהיה צדיק לגמרי, כי בהכנסם למחלוקת בודאי שניהם מפריזים בטענותיהם וכו'³⁵. ולכן עלולים להגיע למסקנה, שכאשר השופט מצדיק (לגמרי – כפשוטו של מקרא) אחד מהם, זהו פסק דין מוטעה.

לכן ממשיכה התורה ואומרת: "והצדיק את הצדיק והרשע את הרשע": אמנם ייתכן שבענין ה"ריב" שניהם אשמים, אך לגבי עצם הדין "והצדיק את הצדיק והרשע את הרשע": בכך צודקים השופטים שייתכן שאחד מן הצדדים צודק לגמרי, ואילו השני – אשם לגמרי.

ויש לומר (בדומה לנאמר בגמרא) שבכך מדגיש הפסוק ענין נוסף – "והצדיק את הצדיק, דמעיקרא"³⁶: כאשר בית דין צדק מצדיק את אחד מן הנשפטים לגמרי, יווכחו

34) להעיר מאבות פ"א מ"ח: בעלי הדין כו' כרשעים.

35) ע"ד שמות (ב, יג): שני גו' נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך ופרש"י רשע כמוהו – דעפ"ז (בפנים) מובן בפשט – מנ"ל דהוא רשע.

36) ל' הגמרא – מכות שם.